

En vän i nöden?

- A: Hur mår du?
- B: Inget vidare – jag har just haft ett långt samtal med överläkaren. Nu lever jag högst tio dagar till.
- A: Det är verkligen trist . . . men det är väl kanske ändå bra att du har din situation helt klar för dig?
- B: Jovisst – det är viktigt för mig att jag hinner ordna några praktiska saker innan allt är för sent. Du kan väl förresten hjälpa mig med några problem?
- A: Självfallet! Men som du vet måste jag resa bort i dag så det här är sista gången vi träffas. Jag vill därför återigen fråga dig – vill du ha hjälp att dö?
- B: Vi har talat om det här tidigare och jag står fast vid mitt beslut att dö en naturlig död.
- A: Jag trodde du insett att det ur moralisk synpunkt naturligtvis inte spelar någon roll om man dör naturligt eller onaturligt.
- B: Jag håller med om det. Det vara bara ett klumpigt sätt att säga att jag inte vill ha någon dödshjälp.
- A: Du är ju farmakolog så du . . .
- B: inser att döden i lungcancer kan bli förfärlig – ja. Jag vet att morfin kan verka andningshämmande och att jag därför troligen inte får tillräckliga doser den allra sista tiden som håller smärtorna borta. Jag vet att om det inte tillstöter komplikationer så kommer jag till sist att kvävas till döds. Men alternativen att begå självmord eller få dödshjälp är uteslutna. På den här avdelningen tror faktiskt alla att

det är en viktig moralisk skillnad mellan sk aktiv och passiv dödshjälp. Här tillämpas – ibland – passiv dödshjälp, men aldrig aktiv. Jag tycker det är bra att de inte inser att den här distinktionen är värdelös ur saklig synpunkt. Jag tror det har goda konsekvenser att den här fördomen upprätthålls.

- A: Även om det faktiskt har bättre konsekvenser om den här fördomen omfattas av de som arbetar här, så är det nog ändå skrämmande om den uppfattas som en absolut princip som man aldrig bör bryta mot.
- B: Kanske du har rätt. Jag vet bara att i just mitt fall är det tryggt att veta att de håller fast vid sina i och för sig ohållbara idéer eftersom jag inte vill ha mitt liv förkortat. Det finns ingenting de nu kan göra som skulle förkorta mitt liv och som inte för dem skulle framstå som aktiv dödshjälp.
- A: Men varför vill du till varje pris inte förkorta ditt liv som ju om några dagar kan bli alldeles förfärligt?
- B: Jag vill inte ta upp den diskussionen igen – jag håller med om att min barnatro inte kan underbyggas med några goda skäl. Men jag vill att min inställning ska respekteras. Om det var så att andra led svårt t ex vid tanken på sättet jag troligen dör på så skulle jag allvarligt överväga att förkorta den tid jag har kvar. Men som du vet så är jag helt ensamstående – det lidande jag kommer att utsättas för orsakar troligen inte något elände för någon annan än mig själv. Du, som är min närmaste vän, är ju utilitarist och känner väl en förpliktelse att vara glad oavsett vad som händer mig?
- A: Njaa – man har bara en förpliktelse att vara glad, när detta leder till bättre konsekvenser, om man kan välja att vara glad eller ej. Tyvärr är det inte alltid så lätt att påverka hur man känner sig . . .
- B: och det kanske har bättre konsekvenser än om det vore enkelt att påverka sitt känsloliv!
- A: Kanske det – jag är t ex orolig för vad som kommer att hända dig – och den här oron gör att jag grubblar åtskilligt över vad jag nu bör göra.
- B: Det ska du inte göra – saken är ju klar – jag vill inte ha någon hjälp att förkorta mitt liv.

- A: Men att du vill något kan inte gärna vara ett tillräckligt skäl för mig att se till att du får det som du vill – även om din önskan bara berör dig själv.
- B: Varför inte?
- A: Antag att du nu var ung och frisk och hade en bra prognos för framtiden, men ändå ville dö. Jag skulle absolut försöka förhindra att du dog.
- B: Så du anser inte att man har rätt att begå självmord – även om ingen annan påverkas?
- A: Jag tycker mitt exempel tydligt visar att en sådan rättighet vore absurd, men dessutom anser jag alltså att det är lika absurt att man ska ha någon rätt att leva, oavsett hur ens liv gestaltas.
- B: Så du anser inte att autonomi är något värdefullt?
- A: Jag anser att autonomi – som så mycket annat, t ex tandläkarbesök – kan vara värdefullt som medel, men däremot har det inte något egenvärde.
- B: Vad menar du har egenvärde då?
- A: Jag lutar nog åt en hedonistisk inställning – att det enda som har egenvärde är lust och olust.
- B: Så du skulle föredra att vara en lycklig gris framför en olycklig Sokrates – allt i övrigt lika?
- A: Självfallet!
- B: Nää, fy tusan – det tror jag inte. Du lever ju inte som någon vällusting . . .
- A: Jag är inte egoist – andra får ofta betala ett högt pris för vällustingarnas upplevelser – som världen nu råkar se ut. Jag är ju hedonist och utilitarist – jag anser alltså att det gäller att maximera lusten, att se till att mängden lust blir så stor som möjligt och att mängden lidande blir så liten som möjligt.

B: Så om mängden av lidande skulle överstiga mängden av lust så skulle du ta kål på en människa, om detta var det enda sättet att ändra balansen.

A: Ja – om de totala konsekvenserna faktiskt var bättre – i hedonistisk mening – så skulle jag anse att det var min plikt!

B: Även om personen vill leva – och ingen annan än hon själv får bära lidandet?

A: Javisst – jag är ju som sagt hedonistisk utilitarist och anser alltså att lust och lidande är precis lika viktigt oavsett var det förekommer.

B: Men hur kan vi någonsin veta något om de totala konsekvenserna?

A: Det är nog ofta svårt att veta hur det är med den saken. Men eftersom vi måste handla ständigt så får vi försöka ta reda på detta så gott det går. Att t ex underlåta att handla har naturligtvis även det konsekvenser. Du påpekade själv att distinktionen mellan aktiv och passiv dödshjälp inte har någon saklig grund! Och visst kan vi t ex vara ganska säkra på att du inte kommer att leva någon längre tid – eller hur?

B: Så du skulle nu kunna tänka dig att döda mig – mot min vilja – för att förhindra mitt eget framtida lidande?

A: Naturligtvis inte – oroa dig inte en sekund – de åsikter jag omfattar rent intellektuellt omsätter jag sällan i praktiken. Självfallet respekterar jag din önskan, även om jag anser att den inte är rationell.

B: Puuuh – jag började ett slag bli smått orolig . . .

A: Vad tror du om mig egentligen? Nej, låt oss sluta med det här pratet och i stället ta itu med dina praktiska problem.

(några timmar senare)

B: Då kommer allt att ordna sig! Hyggligt av dig att ta hand om allt detta. Nu ska du inte gå och oroa dig för vad som kommer att hända mig – du vet ju att jag vill ha det på det här sättet.

A: Jag ska försöka . . .

B: Nu är jag trött, låt oss skiljas utan något onödigt prat. Hejdå – och lev väl!

A: Sov gott!

(fjorton dagar senare)

Bäste herr A,

Jag lovade er att sanningsenligt berätta om herr B:s bortgång. Hans sista tid blev mycket svår. Förutom smärtor så upplevde han säkert svår ångest. Det är förfärligt att kvävas ihjäl. Vi gjorde allt som stod i vår makt för att hjälpa honom – men vad förmår vi stackars människor inför det oundvikliga? Jag kan emellertid försäkra er att han fick sin vilja respekterad att få dö en naturlig död.

Vänliga hälsningar

Carl Carlsson

Leg. läkare